

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ

**«ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
НАУКИ І ОСВІТИ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»**

ВИПУСК 78

23 грудня 2021 р.

м. Переяслав

УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ
В ПЕРЕЯСЛАВІ

Рада молодих учених університету

Матеріали
Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
**«ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
НАУКИ І ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»**

23 грудня 2021 року

Вип. 78

Збірник наукових праць

Переяслав – 2021

УНИВЕРСИТЕТ ГРИГОРИЯ СКОВОРОДЫ
В ПЕРЕЯСЛАВЕ

Совет молодых ученых университета

Материалы
Международной научно-практической интернет-конференции
**«ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ»**

23 декабря 2021 года

Вып. 78

Сборник научных трудов

Переяслав – 2021

УДК 001+37(100)

ББК 72.4+74(0)

Т 33

Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: Зб. наук. праць. Переяслав, 2021. Вип. 78. 360 с.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Коцур В.П. – доктор історичних наук, професор, академік НАПН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Воловик Л.М. – кандидат географічних наук, доцент

Дашкевич Є.В. – кандидат біологічних наук, доцент (Білорусь)

Євтушенко Н.М. – кандидат економічних наук, доцент

Кикоть С.М. – кандидат історичних наук (відповідальний секретар)

Носаченко В.М. – кандидат педагогічних наук

Руденко О.В. – кандидат психологічних наук, доцент

Садиков А.А. – кандидат фізико-математичних наук, доцент (Казахстан)

Скляренко О.Б. – кандидат філологічних наук, доцент

Халматова Ш.С. – кандидат медичних наук, доцент (Узбекистан)

Юхименко Н.Ф. – кандидат філософських наук, доцент

Збірник матеріалів конференції вміщує результати наукових досліджень наукових співробітників, викладачів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів, студентів з актуальних проблем гуманітарних, природничих і технічних наук

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, достовірність фактів і посилань несуть автори публікацій

©Університет Григорія Сковороди
в Переяславі

©Рада молодих учених університету

ТУРИЗМ І РЕКРЕАЦІЯ / ТУРИЗМ И РЕКРЕАЦИЯ

УДК 338.48

Галина Тараненко
(Мелітополь, Україна)

АКСІОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Досліджено роль туристично-рекреаційної діяльності як цінності для сучасної людини. Обґрунтовано думку, що туризм є ефективним і універсальним засобом формування аксіологічних засад сучасної людини, становлення її як особистості через саморозвиток та самореалізацію.

Ключові слова: туристично-рекреаційна діяльність, аксіологічні засади, саморозвиток та самореалізація особистості.

The role of tourist and recreational activities as a value for modern man is studied. The opinion is substantiated that tourism is an effective and universal means of forming the axiological principles of modern man, his formation as a person through self-development and self-realization.

Key words: tourist and recreational activities, axiological principles, self-development and self-realization of the individual.

У новому соціокультурному контексті особливо актуальним стає дослідження ролі туристично-рекреаційної діяльності як важливої умови формування цінностей сучасної людини, адже, на думку вчених, саме в процесі особистого духовного зростання кристалізується індивідуальний ціннісно-нормативний стрижень людини, розробляється програма власної життєдіяльності, вирішується питання щодо сенсу життя, а такі ключові психічні характеристики, як почуття, емоції, воля, уява та мислення, набувають ціннісної спрямованості й визначеності. Цінності є підґрунтям внутрішнього пошуку людини, її прагнень, формують світогляд, індивідуальний погляд на навколишню дійсність тощо [4, с. 80], що безпосередньо відбивається на суспільстві загалом.

Відповідно до Манільської декларації зі світового туризму, важливою умовою поліпшення життя націй визнається розвиток туризму на міжнародному та національному рівнях, адже за умови якісної пропозиції забезпечується захист і збереження культурної спадщини, навколишнього природного, соціального і людського середовища, розвиток та духовне збагачення особистості, формування ціннісних установок тощо.

Незаперечним є факт впливу рекреаційно-туристичної діяльності на пізнавальну сферу особистості, розвиток її інтелектуальних та вольових якостей, емоційне сприйняття та набуття соціального досвіду, адже туристична активність уможливорює не лише знайомство з об'єктами культурної спадщини, а й трансформацію ціннісних орієнтацій, поглядів та позицій.

Завдяки рекреаційно-туристичній діяльності особливого значення набуває формування таких аксіологічних рис особистості, як цінність природи, прагнення до встановлення оптимальних умов життєдіяльності, культурно-естетична спрямованість, духовна гармонія тощо. Забезпечення зазначених цінностей, без сумніву, стосується площини можливостей туристично-рекреаційної діяльності, однією з головних цільових настанов якої є не лише оздоровлення та лікування людини, а і її духовне збагачення.

Туристично-рекреаційна діяльність є не просто зручним майданчиком для розмов про духовність, а дійсно духовною практикою та важливим інструментом формування важливих людських цінностей. Тож актуальність аналізу туризму з точки зору відновлення зв'язків між людиною та її внутрішнім світом, людиною і природою, суспільством і духовним світом не викликає сумнівів. Так, зокрема, відомо, що мандрівник дізнається про межі своїх можливостей завдяки туристичній діяльності, коли опиняється наодинці з природою, далеко

від цивілізації та цивілізаційних зручностей. В таких ситуаціях формується глибинна установка на пізнання, порятунк (у прямому сенсі), на віднаходження самого себе, звернення до особистого єства, поштовх до самоусвідомлення через самозаглиблення. Саме за таких умов, розвиваючи своє тіло, людина здатна відкрити можливості для «самореалізації», зняти соціальні маски, «віднайти себе», стати тим, ким має бути.

Безперечно, активні подорожі природою змінюють усвідомлення засадничих принципів взаємодії системи «людина-природа», що наразі є серйозним викликом сучасного світу [7]. Загальновідомим є і той факт, що туристи-початківці йдуть у похід за чудовими краєвидами, а досвідчені – у пошуках нових місць, змінюючи власну глибинну установку з пізнання на пошук. Коли людина вже напилувалася чудовими краєвидами, вона починає помічати сміття під ногами та прибрати його. Проте лише коли людина настільки глибоко вживається в природу, що починає «думати як гора», можна говорити про самореалізацію в сенсі глибинної екології.

Туристично-рекреаційна діяльність, безперечно, відбивається й на взаємовідносинах людини та суспільства. Так, зокрема, з одного боку, людина полишає суспільство і подорожує у повному відриві від цивілізації в експедиціях, з іншого – її соціальна сутність і потреба у спілкуванні спонукає до пошуку нових друзів серед мандрівників. Не зважаючи на тривалість «відчуження» від цивілізації, вона все одно повертається до суспільства. Навіть коли людина їде за кордон з метою знайомства з іншими культурами або допомагати у якості волонтера, вона все одно реалізує глибинні установки пізнання та порятунку. Не можна забувати також і про те, що свобода людини полягає у тому, що вона не зобов'язана жити там, де народилася, а подорожуючи світом може віднайти місце, де їй хочеться жити, побудувати будинок, самореалізуватися та самозростати [5, с. 158-190].

Туристично-рекреаційна діяльність відіграє важливу роль і у налагодженні взаємовідносин між людиною і її духовним світом. І хоча ця тематика є досить специфічною для обговорення, все ж варто зазначити, що пророки багатьох релігій йшли у гори і пустелі для спілкування з надприродними силами, а отже, не можна не відзначити позитивний вплив такої взаємодії, що змінює людину на краще та є важливою умовою її духовного зростання, уможливлуючи гармонію не лише внутрішню, а й у ставленні до навколишнього світу (світу природи). Саме тому, напевно, М. Фуко зауважив, що духовність є ніщо інше, як спрямованість людського погляду на особисте єство [6, с. 286-287], а С. Кримський, назвав духовність способом «самовибудовування» людської особистості, що конституюється у вигляді покликання свого носія, та здатністю переводити універсум зовнішнього буття у внутрішній всесвіт особистості на етичній основі [3].

Важливим завданням туристично-рекреаційної діяльності постає є урахування запитів особистості, віднаходження оптимальних умов її гармонізації, налагодження взаємовідносин зі світом (світом природи), що уможлиблює здійснення повноцінної життєдіяльності й розвитку фізичних і духовних сил. Зазначене узгоджується з антропологічним сенсом феномена духовності у сучасних філософських дослідженнях, які наголошують на тому, що зміст духовності полягає у турботі особистості про світ загалом і про себе зокрема.

Означений принцип, безперечно, постає основою не лише раціональної людської поведінки у будь-якій формі активного життя, а й морально-етичною засадою ставлення людини до природи. На думку вчених (В. Табачковський, М. Булатов, Н. Хамітов, Є. Андрос), коли людина здатна до самоздійснення, самореалізації та самовдосконалення, вона здатна до побудови гармонійних відносин зі світом природи, соціумом та з собою. Така діяльність має базуватися на морально-етичному підґрунті, адже вказана активність уможлиблюється лише завдяки достатньому аксіологічному забезпеченню, піднятого до рівня світоглядно-діяльнісного принципу особистого буття.

У вказаному контексті важливо зазначити, що однією з ознак сучасної туристично-рекреаційної діяльності, як відносно молодого напрямку сучасної господарської діяльності, є створення нової системи цінностей, заснованої на соціальній імітації історичного і культурного устрою життя, побуту, повсякденності, що підмінює задоволення від відчуття

задоволенням від емоцій. Означений ефект посилюється кризою духовності сучасного суспільства споживання та суперечністю між сформованими впродовж століть цінностями, заснованими на релігійних і екологічних переконаннях, пасіонарністю особистості та сучасною аксіосферою, заснованою, переважно, на споживацько-прагматичному ставленні до природи, індивідуалізмі та егоїзмі. Окрім цього «експансіоністські» втручання економічної діяльності в культуру через туризм, перетворюють її на індустрію розваг, орієнтовану на споживання, що ставить під сумнів гармонійний розвиток особистості та її духовне збагачення [5, с. 158-190].

Варто зазначити, що перед сучасною туристично-рекреаційною діяльністю постає важливе завдання – повернення особистості до духовного виміру, що уможливить усвідомлення нею своєї сутності, досягнути навколишній світ та зрозуміти свою унікальність та особливість, тобто усвідомити себе важливим суб'єктом світотворення та світоперетворення.

Зважаючи на те, що для особистості духовність є основним виміром її соціальності, критерієм та гарантом самореалізації, туристично-рекреаційна діяльність потребує актуалізації духовного потенціалу та формування духовної сфери особистості. При цьому духовний розвиток має стати головною метою та кінцевим результатом її становлення та розвитку, адже самовдосконалення та особистісне зростання, що передбачає гармонійне поєднання в людині її біологічного, соціального та духовного, є важливою умовою особистісної гармонії.

Реалізація вказаної мети знаходиться у площині туристично-рекреаційних кластерів, що є концентрацією на певній території підприємств індустрії туризму, які взаємодіють між собою з метою створення туристичного продукту, результатом якого є задоволення потреби людини у відновленні фізичних та психічних сил.

Отже, аксіологія туризму проявляється різнобічно, адже у ціннісній свідомості її суб'єктів вона постає «соціокультурною цінністю» і водночас цінністю постає й сам «продукт туристичної діяльності» [1, с. 80-81]. Уявлення про те, які цінності включено до структури туристичної діяльності дозволяють розкрити не лише значення туризму для суспільства, а й визначити конкретний вид туризму, адже кожен сегмент рекреаційно-туристичної діяльності спирається на свою структуру цінностей: оздоровчий туризм – на зміцнення здоров'я, пізнавальний туризм – на здобуття нових знань, духовний – на зміну внутрішнього стану, досягнення гармонії, спокою тощо.

Сучасні дослідження підтверджують і той факт, що ціннісні орієнтири туристів ще залежать від віку й туристичного досвіду. Молодь в усвідомленні фізичних і духовних цінностей туризму на перше місце ставить фізичне вдосконалення людини, а розширення духовних потенцій – на друге [4, с. 80]. Водночас велика кількість науковців [2] бачить у туризмі ефективний і універсальний засіб виховання, що містить передусім духовний, моральний, естетичний, а потім і фізичний вплив, адже здатність усвідомлювати, розуміти й відчувати прекрасне формують саме подорожі, знайомство з життям у всіх його проявах у різних куточках планети. Тож, безперечним видається той факт, що роль туристично-рекреаційної діяльності як цінності для сучасної людини полягає у можливості формування у неї особистих аксіологічних засад та становлення як особистості через саморозвиток та самореалізацію.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Ачмиз А.К. Туризм как социокультурное явление. *Теория и практика общественного развития*. 2010. № 1. С. 72-82.
2. Зорин И. В. Аксиологическое пространство как предметная область педагогики туризма. *Теория и практика физической культуры*. 2000. № 8. С.39-41.
3. Крымский С. Б. Контуры духовности: новые контексты идентификации. *Вопросы философии*. 1992. № 12. С. 21–28.

4. Кунденко Я. М., Кунденко Я. М., Гаплевська О. І. Туризм як духовна подорож сучасної людини. *Гуманітарний часопис*. 2019. № 1. С. 79-86.
5. Тараненко Г.Г. Духовнотворча місія рекреаційно-туристичної діяльності у самореалізації та саморозвитку особистості. Рекреалогія та рекреаційні комплекси світу / С.В.Кальченко, Н.В.Трусова, В.С.Демко, Т.В.Попова, Г.Г.Тараненко [монографія]. ТДАТУ. ВПЦ «Lux». Мелітополь. 2021. С.158-190.
6. Фуко М. Герменевтика суб'єкта. *Соціо-Логос*. Вып. 1. Москва, 1991. С. 286-287.
7. Taranenko G.G. Axiological dimensions of harmonious relations in the system "nature-man". *Canadian Scientific Journal*. 2014. №2. P. 69-73.

УДК 338.48

*Оксана Тірон
(Ізмаїл, Україна)*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА СТАНОВЛЕННЯ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ

У статті розглянуті основні тенденції розвитку лікувально-оздоровчого туризму в світі, виділені основні форми лікувально-оздоровчого туризму. Охарактеризовано регіональні особливості лікувально-оздоровчих ринків Європи.

Ключові слова: туризм, туристична інфраструктура, лікувально-оздоровчий туризм, курорт, санаторно-курортне лікування.

The article considers the main trends in the development of health tourism in the world, highlights the main forms of health tourism. The regional features of the medical and health markets of Europe are characterized.

Key words: tourism, tourist infrastructure, medical and health tourism, resort, health resort treatment.

У сучасному глобальному туристичному просторі курортні зони відпочинку відрізняються величезною різноманітністю і специфікою свого історичного розвитку, спеціалізацією за видами і формами лікувально-оздоровчого туризму, типам і технологій обслуговування, цільовими ринками, масштабами охоплення цільових аудиторій, тенденціями розвитку. Лікувально-оздоровчий туризм як сегмент туристського ринку займає відносно невелику частку в загальносвітовому туристичному потоці, проте привести точні статистичні дані не представляється можливим. Це пов'язано з наявністю великої кількості підвидів і форм лікувально-оздоровчого туризму в різних країнах і регіонах світу, за багатьма з яких не ведеться статистика в зв'язку з їх національно-обумовленою специфікою, а також у зв'язку з відсутністю спеціальних досліджень з національно-специфічних видів лікувального та оздоровчого обслуговування. Так, статистика про санаторно-курортне обслуговування, і навіть саме поняття «курорт» має різні тлумачення в різних культурах і туристських індустріях, а «санаторій» і як об'єкт інфраструктури, і як поняття не має аналогів в інших культурах і індустріях. Все це, з одного боку, ускладнює дослідження і рішення проблем менеджменту курортних дестинацій, а з іншого, вказує на злободенність науково-дослідних проектів і робіт у сфері курортної діяльності і лікувально-оздоровчого туризму [2, с. 134].

Протягом всієї історії туризму люди подорожували з оздоровчими цілями. Точний час зародження оздоровчого туризму невідомо через відсутність письмових свідчень. Однак, дослідники сходяться на думці, що «оздоровчий туризм такий ж давній, як стародавня історія, і так само сучасний, як майбутнє». Лікувально-оздоровчий туризм – це одночасно і традиційна, історично сформована практика, яка визначає мету подорожі, і сучасна індустрія